

Římané a svoboda

Pojem **Libertas** se nachází mezi základními hodnotami římského státu. Uctívána byla bohyně Libertas, která měla svůj chrám blízko fora Romana (atrium Libertatis), postavený ve 2. polovině 3. stol. př. n. l. Býval v něm archiv censorského úřadu.

Za republiky se legenda *Libertas* nebo obraz bohyně Libertas často objevovaly na mincích, ani v císařské propagandě však na mincích pojem svobody nechyběl.

Můžeme jej chápat jako protiklad ke stavu otroka, ale také jako svobodu, na niž má nárok každý občan republiky, svobodu politickou a osobní.

Historik Festus připisuje Catonovi st. Výrok:

lure, lege, libertate re publica communiter uti oportet ,je třeba aby ve státě všichni společně užívali práva, zákona, svobody).

Spojení zákona a svobody se i u Římanů vyskytuje podobně jako v řeckém pojetí, kde cestu od oligarchie k demokracii vyznačuje eunomia.

Úkol:

Vzpomeňte si a vyložte tento řecký pojem.

Občané se podle republikánských principů podřizují zákonům proto, že si je sami ustanovili. (*Ius est id, quod populi iussu sanctum est, quod genus: ut in ius eas, cum voceris* (právo je to, co bylo posvěceno příkazem lidu, což znamená: jsi-li volán před právo, jdi.)

(Rhet. Her. II 19).

Vazba mezi svobodou a poslušností je tedy v zákonech, které si lid odhlasoval v comitiích.. Mezi svobodou a poslušností za těchto okolností nevzniká napětí.

Sociální rozdíly jsou validní, dokud nedojde k vyrovnání práv mezi patricii a plebeji – avšak jen v právech veřejných, nikoli privátních

.Od doby vzniku comitia centuriata je podíl na státních záležitostech určován bohatstvím občana.

M. Terentius Varro (De vita populi Romani I) rozděluje římské občany na dvě základní skupiny.: *quibus erat pecuniae satis, locupletes, adsiduos, contrario proletarios appellabant* (ti, kteří měli dost peněz, nazývali se bohatí, usedlí, ti, kteří jich dost naopak neměli, se nazývali proletáři). Všimněme si i příbuznosti slov: adsiduus je člověk usedlý na půdě, locuples – boháč, je ten, kdo má míst (pozemků) plenum, plno.

Sociální diference společnosti nehrála roli v tributních sněmech ani ve sněmech plebejských.

Postupem času se proměnil význam některých slov, které pro Římany byly základními hodnotami.

V době císařství zůstává pojem **res publica**, nepřekládáme jej však již jako republika (věc veřejná), ale prostě jako stát.

Stejně tak pojem svoboda se stále více sléval s pojmem občanství (jde o svobodného, nikoli otroka).

V dobách, kdy zesílili barbaři a útočili na římský stát, což bylo od 3. stol. n. l., se pojem svoboda sice i nadále spojoval s občanstvím, ale znova nabýval i původního významu (hrdý, neporazitelný občan, nad kterého se nikdo nemá vyvyšovat.

Q. Aurelius Symmachus (4. stol. n. l.) např. odmítá projíždět se jako městský praefekt – nejvyšší úředník Říma a obvodu 100 mil kolem něho a předseda senátu po Římu v luxusním osobním voze, který mu daroval císař Valentinianus I., protože nechce „dráždit nezřízenou pýchou svobodné občany svobodné obce“.

Důležitým spojením se stávalo občanství – svoboda – obrana říše. Ani ve jménu obrany proti barbarům však nešlo vzkřísit staré hodnoty, které císařství zadusilo. Jak dějiny římské republiky, tak celé dějiny římského impéria jsou pro nás pojednáním o ceně občanské svobody.

Úkol:

Zjistěte si, kde se u nás nachází nápis : *Rei publicae suprema lex esto.* (supremus = nejvyšší, esto = budiž), ostatní už známe.